

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Ihmisoikeudet Euroopan neuvostossa

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Sisältö

1. Euroopan neuvosto

- Tehtävät ja rakenne

2. Ihmisoikeudet

- Euroopan ihmisoikeussopimus
- Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
- Sosiaalisten oikeuksien peruskirja
- Muut ihmisoikeussopimukset ja valvontaelimet
- Yleinen ihmisoikeustyö

3. Oikeusvaltio

- Oikeusvaltioperiaate
- Venetsian toimikunta
- Korruptionvastainen toimielin GRECO

4. Demokratia

- Parlamentaarisen yleiskokouksen monitorointimekanismi
- Vaalitarkkailu
- Täydentävä yhteismenettely

EUROOPAN NEUVOSTO

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Euroopan neuvosto

- Euroopan neuvosto (EN) perustettiin Winston Churchillin aloitteesta 1949, Suomi liittyi jäseneksi 1989. Perustamisella haluttiin taata pysyvä rauha sekä luoda yhtenäisyyttä Euroopassa vaalimalla yhteisiä arvoja ja periaatteita
- EN:n perustehtävä on suojella ja edistää ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja demokratiaa
- EN luo ja kehittää ihmisoikeusnormeja (sopimuksia) ja -standardeja (tulkintaohjeita, käytäntöjä jne.)
- Järjestöllä on 46 jäsenmaata, ja se edustaa n. 700 miljoona ihmistä Euroopassa. (Venäjä erotettiin 2022)
- Euroopan neuvostolla on yli 200 kansainvälistä sopimusta, se on siis paljon muutakin kuin ihmisoikeuksia.
- HUOMAA: Euroopan neuvosto - Euroopan Unionin neuvosto - Eurooppa-neuvosto, kolme erillistä instituutiota.

Euroopan neuvoston tehtävät

- Suojelee ja edistää ihmisoikeuksia
 - Jokainen EN:n jäsenvaltio on sitoutunut kunnioittamaan ihmisoikeuksia, noudattamaan oikeusvaltioperiaatetta ja kehittämään demokratiaa
 - Ministerikomitea ja parlamentaarinen yleiskokous seuraavat sitoumuksien noudattamista, antavat suosituksia ja edistävät keskustelua ja kehitystä
- Luo normeja ja kehittää ihmisoikeuksia
 - EN:n ihmisoikeuksien suojelutehtävä perustuu yhdessä laadittuihin ja hyväksytyihin sopimuksiin, niiden sisältämiin normeihin ja periaatteisiin
 - Sopimusten noudattamista valvotaan sopimusten valvontaelimissä
 - EN pyrkii olemaan ihmisoikeusnormiston kehityksen edelläkävijä ja huomioi laajasti maailmanlaajuiset tapahtumat, teknologisen kehityksen ja näiden vaikutukset ihmisoikeuksiin.

Euroopan neuvoston rakenne

700 miljoonaa eurooppalaista

Euroopan neuvoston rakenne

- **Ministerikomitea** - ylin päättävä elin, hallitusten yhteistyöelin
 - Jäseninä jäsenmaiden ulkoministerit, käytännössä pysyvät edustajat (lähettiläät)
 - kokoontuu viikoittain, ministerit kokoontuvat kerran vuodessa
- **Parlamentaarinen yleiskokous** – parlamenttien demokraattinen keskusteluforum
 - 306 kansanedustajaa kansallisista parlamenteista
 - kokoontuu 4 kertaa vuodessa, seuraa ajankohtaisia ihmisoikeusasioita ja tekee esityksiä ministerikomitealle
- **Paikallis- ja aluehallinnon kongressi** – kuntien ja alueiden yhteistyöelin
 - 612 demokraattisesti valittua paikallis- ja alueviranomaisten edustajaa (Suomessa kunta- tai maakuntavaltuutettuja)
 - Kokoontuu 2 kertaa vuodessa
- **Kv. kansalaisjärjestöjen kongressi** – kansalaisjärjestöjen yhteistyöelin
 - yli 300 kansainvälisten kansalaisjärjestöjen edustajaa
 - Kokoontuu yleensä 2-3 kertaa vuodessa

Euroopan neuvoston rakenne

- **Pääsihteeri ja apulaispääsihteeri** - järjestön strateginen johtaja ja edustaja
 - Pääsihteeri johtaa sihteeristöä, vastaa EN:n strategisesta suunnittelusta, toimintaohjelman ja budjetin toteuttamisesta sekä johtaa ja edustaa järjestöä
 - Apulaispääsihteeri avustaa ja sijaistaa pääsihteeriä
- **Sihteeristö** - toimielinten, työryhmien ja sopimusvalvontaelinten hallinnoija
 - Vastaa järjestön päivittäisestä toiminnasta (hallitustenvälisten työryhmien ja eri sopimusvalvontaelinten sihteeristö). Koostuu n. 2000:sta virkahenkilöstä.
- **Hallitustenvälinen yhteistyö** – hallitusten asiantuntijakokoonpanot
- **Sopimusvalvontaelimet** – valvoo ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa - riippumattomia
- **Ihmisoikeusvaltuutettu** - itsenäinen ja riippumaton ihmisoikeustoimija
 - Edistää tietoisuutta ihmisoikeuksista ja niiden kunnioittamisesta. Ottaa kantaa jäsenmaiden ihmisoikeusloukkauksiin.
- **Ihmisoikeustuomioistuin** - valvoo Euroopan ihmisoikeussopimuksen toteutumista
 - Arvioi ja ratkaisee yksilöiden ja jäsenmaiden tekemiä valituksia mahdollisista ihmisoikeusloukkauksista. Ratkaisut jäsenmaita sitovia.
 - Yksi tuomari jokaisesta jäsenmaasta ja lisäksi noin 650 muuta virkahenkilöä, pääosin juristeja eri jäsenmaista.

IHMISOIKEUDET

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukset

- Euroopan ihmisoikeussopimus (1950)
- Eurooppalainen yleissopimus kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi (1987)
- Alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja (1992)
- Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus (1995)
- Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja (1996)
- Yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta (2005)
- Yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (2007)
- Yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (2011)

Euroopan ihmisoikeussopimus

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Euroopan ihmisoikeussopimus

- Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemiseksi eli [Euroopan ihmisoikeussopimus](#) (EIS) on lähinnä klassisia vapausoikeuksia (esim. henkilökohtainen vapaus tai sananvapaus) suojaava ihmisoikeussopimus
- EIS:n saattaminen osaksi valtion lainsäädäntö (ratifioiminen) on edellytys EN:n jäsenyydelle
- EIS avattiin allekirjoitettavaksi vuonna 1950, sopimus tuli voimaan Suomessa vuonna 1990
- [Euroopan ihmisoikeustuomioistuin](#) (EIT) valvoo sopimuksen noudattamista
- [Video ihmisoikeussopimuksesta](#) (n. 3 minuuttia)

Huomattavaa

- Ihmisoikeussopimuksen takaamat oikeudet on varmistettava kaikille jäsenvaltion lainkäyttövaltaan kuuluville ihmisille, myös niille jotka eivät ole valtion kansalaisia.
- Sopimus asettaa velvoitteita jäsenvaltioille ja siellä toimiville viranomaisille.
- Kansalaiset voivat valittaa valtioiden vastuulla olevista sopimusloukkauksista ihmisoikeustuomioistuimelle
- **Ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut ovat sitovia ja ne on pantava täytäntöön kansallisesti. Ministerikomitea valvoo täytäntöönpanoa.**

Ihmisoikeussopimuksen takaamat oikeudet

- 1 artikla:** Velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia
- 2 artikla:** Oikeus elämään
- 3 artikla:** Kidutuksen kieltö
- 4 artikla:** Orjuuden ja pakkotyön kieltö
- 5 artikla:** Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen
- 6 artikla:** Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin
- 7 artikla:** Ei rangaistusta ilman lakia
- 8 artikla:** Oikeus nauttia yksityis- ja perheelämän kunnioitusta
- 9 artikla:** Ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapaus

- 10 artikla:** Sananvapaus
- 11 artikla:** Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus
- 12 artikla:** Oikeus avioliittoon
- 13 artikla:** Oikeus tehokkaaseen oikeussuojakeinoon
- 14 artikla:** Syrjinnän kieltö
- 15 artikla:** Sopimusvelvoitteista poikkeaminen hätätilan aikana
- 16 artikla:** Ulkomaalaisten poliittisen toiminnan rajoittaminen
- 17 artikla:** Oikeuksien väärinkäytön kieltö
- 18 artikla:** Oikeuksien käyttöä koskevien rajoitusten rajoittaminen

Ihmisoikeussopimuksen pöytäkirjat

- Varsinaista sopimustekstiä on täydennetty useilla pöytäkirjoilla
- Pöytäkirjoilla 1, 4, 6, 7, 12, 13 ja 16 on lisätty sopimukseen uusia oikeuksia. Näiden ratifiointi on jäsenvaltioille valinnaista.
- Muilla kymmenellä pöytäkirjalla on selkiytetty EIT:n toimintaa, pyritty helpottamaan jutturuuhkaa ja kehitetty rakenteita
- Alkuperäistä sopimusta muuttaneet pöytäkirjat ovat edellyttäneet kaikkien jäsenvaltioiden yksimielistä ratifiointia tullakseen voimaan
- [Euroopan neuvoston sivuilta voit lukea lisää sopimuksesta ja pöytäkirjoista](#) (englanniksi ja ranskaksi)

Pöytäkirjojen takaamat oikeudet

- 1. pöytäkirja:** omaisuuden suoja, oikeus koulutukseen, oikeus vapaisiin vaaleihin
- 4. pöytäkirja:** liikkumisvapaus, kieltä karkottaa kansalaisia, ulkomaalaisten joukkokarkotuksen kieltä
- 6. pöytäkirja:** kuolemanrangaistuksen poistaminen
- 7. pöytäkirja:** ulkomaalaisten karkottamista koskevat menettelytakeet, muutoksenhaku rikosasioissa, vahingonkorvaus väärän tuomion johdosta, kaksoisrangaistuksen kieltä
- 12. pöytäkirja:** yleinen syrjintäkieltä
- 13. pöytäkirja:** kuolemanrangaistuksen poistaminen kaikissa olosuhteissa
- 16. pöytäkirja:** jäsenvaltioiden ylimmillä tuomioistuimilla oikeus pyytää EIT:ltä lausuntoa koskien EIS:n tulkintaa

Oikeuksien rajoittaminen

- EIS:n ja lisäpöytäkirjojen joissain artikloissa mahdollistetaan oikeuksien rajoittaminen toisten sopimuksella taattujen oikeuksien toteutumiseksi.
- Artikloita, joiden takaamia oikeuksia voidaan näin rajoittaa, ovat mm.
 - 8 (yksityis- ja perhe-elämän kunnioitus)
 - 9 (ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapaus),
 - 10 (sananvapaus) ja
 - 11 (kokoontumis- ja yhdistymisvapaus)
- Rajoitusten pitää kuitenkin
 - perustua lakiin
 - olla välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa
 - olla oikeassa suhteessa suojeltuun päämäärään nähden
- **HUOM: Rajoitustoimilla ei voida poiketa esimerkiksi kidutuksen kiellosta!**

Sopimusvelvoitteista poikkeaminen hätätilan aikana

EIS:n artikla 15 mukaan jäsenvaltiolla on oikeus julistaa hätätila tilanteissa, joissa kansakunta on uhattuna sodan tai muun yleisen hätätilan aikana

- Hätätilan käyttöönotosta, päättymisestä ja rajoituksista tulee ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille
- Hätätilan aikana rajoitustoimien tulee olla muiden kansainvälisen oikeuden velvoitteiden mukaisia ja mahdollisimman suppeita
- Rajoitustoimilla ei voida poiketa artikloista 2 (oikeus elämään, paitsi lailliset sotatoimet), 3 (kidutuksen kieltö), 4.1 (orjuuden ja pakkotyön kieltö) eikä 7 (ei rangaistusta ilman lakia)
- Julistetun hätätilan olemassaoloa ja kestoja tulee valvoa parlamentaarisesti ja laillisuusvalvonnan avulla valtuuksien väärinkäytön estämiseksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT)

- [Euroopan ihmisoikeustuomioistuin](#) (EIT) valvoo Euroopan ihmisoikeussopimuksen täytäntöönpanoa
- EIT on pysyvä tuomioistuin, jossa on tuomari jokaisesta EN:n jäsenvaltiosta (46 kpl) sekä sihteeristö, joka koostuu eri maan oikeusjärjestelmien tuntevista juristeista ja avustavasta henkilöstöstä (n. 650 henkilöä).
- EN:n parlamentaarinen yleiskokous valitsee tuomarit valtioiden antamilta ehdokaslistoilta. Ehdokkaiden hylkäys ja uusien vaatiminen myös mahdollista.
- Valituksia käsitellään erilaisissa kokoonpanoissa. Niissä voi olla, tilanteesta riippuen, yksi, kolme (komitea), seitsemän (jaosto) tai 17 tuomaria (suuri jaosto)
- EIT voi antaa pyynnöstä yleissopimuksen ja pöytäkirjojen tulkintaa koskevia neuvoja ministerikomitealle sekä jäsenvaltioiden korkeimmille tuomioistuimille (16. pöytäkirja, Suomessa KKO ja KHO)
- [Video tuomioistuimen toiminnasta](#) (n. 15 minuuttia)

Valitusmenettelyt Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen

- Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen voi valittaa:
 - **Yksilövalitusmenettelyllä** - henkilöllä, kansalaisjärjestöllä tai ryhmällä (valittaja) on oikeus tehdä valitus EIT:hen
 - **Valtiovalitusmenettelyllä** – jäsenvaltiolla on oikeus valittaa toisen jäsenvaltion toiminnasta EIT:hen
 - **Raportointimenettelyllä** – EN:n pääsihteerillä on oikeus pyytää selvitystä jäsenvaltiolta siitä, miten se lainsäädännössään takaa EIS:n tehokkaan täytäntöönpanon

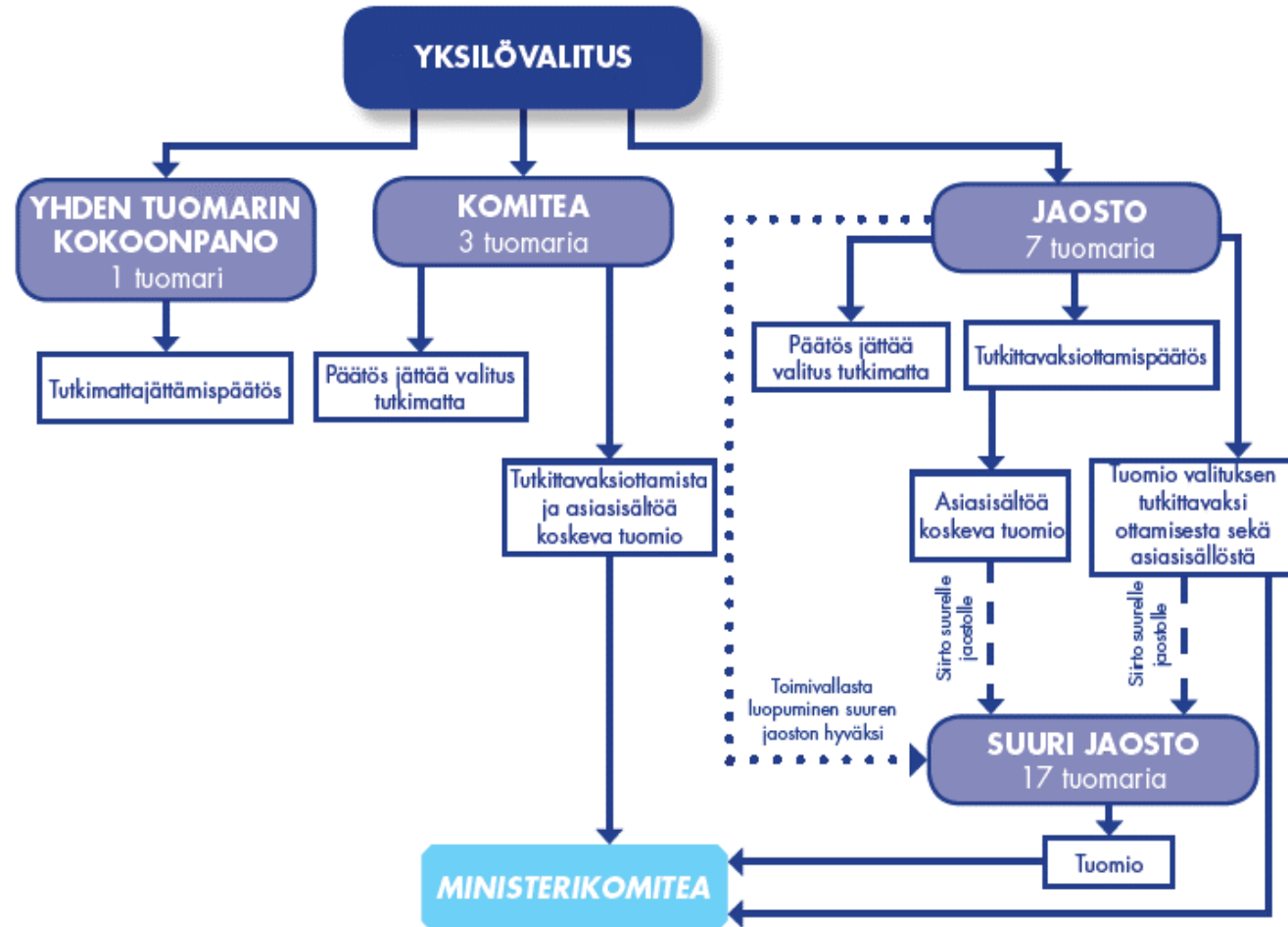
Tutkittavaksi ottamisen edellytykset

- Valituksen tulee koskea väitettyä konkreettista ihmisoikeussopimuksen loukkausta
- Ennen valitusta tulee käyttää kaikki valtion sisäiset oikeussuojakeinot (mikäli tällaisia keinoja on). Yleensä pitää käydä läpi kaikki tuomioistuinasteet
- Valitus tulee tehdä 4 kk:n kuluessa lopullisesta kansallisesta päätöksestä
- Valitus ei saa olla ilmeisen perusteeton
- Valittajan on tullut kärsiä merkittävää haittaa
- Valittajan tulee toimittaa EIT:lle kaikki vaadittavat tiedot ja liitteet valituksen tekemisen yhteydessä, jos puutteita, valitusta ei oteta tutkittavaksi
- Jo tutkittua asiaa ei käsitellä uudelleen

Yksilövalituksen käsittelyvaiheet

Yksinkertaistettu kaavio valituksen etenemisestä eri oikeudellisissa kokoonpanoissa

Sovintomenettely

Sovitteluun on tarjottava mahdollisuus. Silloin EIT ei ota kantaa loukkaukseen

Rule 39

Väliaikais määräys tehdään, jos ilmenee suuri riski peruuttamattomalle vahingolle, esim. maastapoistamisen tai käännättämisen pysäyttäminen

Sivuväliintulo

EIT voi myöntää sivuväliintulo-oikeuden ulkopuoliselle, esim. kansalliselle ihmisoikeus-instituutiolle. Väliintulijan asiantuntemus annetaan siis EIT:n käyttöön avustamaan tuomioistuinta etenkin uusia aiheita koskevissa tapauksissa, esim. ilmasto.

Yksilövalituksen käsittelyvaiheet

1. Alustava epävirallinen käsittely (rekisteröinti)
 - onko valitus tehty ohjeiden mukaan
2. Tutkittavaksi ottamista koskevaa päätöstä edeltävä käsittely
 - täyttääkö valitus tutkittavaksi ottamisen edellytykset
3. Sovintomenettelyyn tarjottava mahdollisuus
 - EIT ei ota kantaa loukkaukseen jos sovinto tehdään
4. Asiakysymystä koskeva käsittely
 - oikeudellinen arviointi, kokoonpano riippuu asian laadusta ja laajuudesta
5. Väliaikais määräykset (Rule 39)
 - voidaan esim. pysäyttää käännytys tai maastapoistaminen
6. kohtuullinen hyvitys ja oikeudenkäyntikulut
 - Myönnetään pyynnöstä silloin, kun kansallisella lainsäädännöllä ei voida täysin korjata loukkauksen seurauksia ja valituksesta on syntynyt kuluja

- [Lisätietoa käsittelyn vaiheista EIT:n verkkosivuilla](#)

EIT tulkitsee ihmisoikeussopimusta

- EIT ratkaisee sille tehdyt valitukset tulkitsemalla ihmisoikeussopimusta ja sen pöytäkirjoja
- Tulkinnessa noudatetaan Wienin valtiosopimusoikeudellista yleissopimusta ja tuomioistuimen itsensä kehittämiä periaatteita
- Lähtökohtana on sopimuksen sanamuoto ja tuomioistuimen oma edeltävä oikeuskäytäntö sekä muut mahdolliset lähteet
- Sopimuksen tarkoitus ja päämäärä, ihmisoikeuksien toteutuminen, on aina keskeistä.
- **Epäselvissä tilanteissa valitus on ratkaistava ihmisoikeusmyönteisesti, mieluummin valittajan kuin valtion etu huomioiden**

Tulkintaperiaatteet - 1

- **Subsidiariteetti- eli toissijaisuusperiaate**

- Valtion tulee toteuttaa ja taata EIS:ssa turvatut oikeudet kansallisesti.
- EIT valvoo, että nämä oikeudet toteutuvat kansallisella tasolla.
- EIT (ylikansallinen toimielin) voi ryhtyä toimenpiteisiin vain, jos kansalliset toimielimet eivät ole tarpeeksi tehokkaita asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi (esimerkiksi oikeussuojakeino puuttuu kansallisesti) tai jos ylikansallinen toimielin pystyy saavuttamaan tavoitteet huomattavasti tehokkaammin.

- **Tehokkuusperiaate**

- EIS ja EIT:n toiminta turvaa toimivia ja tehokkaita oikeuksia.
- Tämä voi asettaa valtiolle positiivisia (aktiivisia) toimintavelvoitteita joilla turvata oikeuksia, vaikka EIS:n sanamuoto asettaisi valtiolle negatiivisen (passiivisen) velvollisuuden olla puuttumatta yksilön oikeuksiin.

Tulkintaperiaatteet - 2

- **Autonomisen tulkinnan periaate**

- EIS:ssa käytetyillä käsitteillä on itsenäinen merkityksensä joka käy ilmi mm. EIT:n oikeuskäytännöstä
- Merkitys ei ole välttämättä sama kuin vastaavalla käsitteellä kansallisessa oikeudessa ja tulkinnassa (esim. ”omistusoikeus” voi tarkoittaa eri asiaa).
- Sanamuodon mukainen tulkinta voisi johtaa mm. käännöksen vuoksi väärään lopputulokseen kansallisesti

- **Evolutiivisen tulkinnan periaate**

- Nk. ”elävä asiakirja” –doktriini. EIT tulkitsee EIS:a nykyolosuhteiden valossa. Sen myötä EIT voi päätöksissään ottaa huomioon esim. teknologiakehityksen ja muun kehityksen vaikutukset ihmisoikeuksiin.

Harkintamarginaali ja konsensustulkinta

- EIT:n harkintamarginaalioppi luo raamit, joiden sisällä jäsenvaltiolla on joustavuutta sopimuksen tulkinnassa.
- Joissain tapauksissa kansalliset tuomioistuimet ovat paremmissa asemassa tekemään päätöksiä, kuin ylikansalliset toimijat.
 - Esim. kansalliset arvolähtökohdat voivat tietyin edellytyksin vaikuttaa tulkintaan silloin, kun jäsenmaiden kesken ei vallitse laaja konsensus. Esimerkkeinä abortti- tai avioerokysymykset.
- Kun jäsenvaltioiden välillä on laaja yhteisymmärrys jostain asiasta, vallitsee EIT:n tulkitsema konsensus ja jäsenvaltioiden asiaan liittyvä harkintamarginaali kapenee.
- EIT viimekädessä päättää onko harkintaa käytetty oikein.

Suomen saamat tuomiot

- Suomi on saanut EIT:sta lähes 200 tuomiota, joista yhden tai useamman EIS:n rikkomuksen toteavia ratkaisuja on ollut noin 140 (2/2023).
- Rikkomuksia on todettu muun muassa seuraavista teemoista:
 - Oikeudenkäynnin kesto
 - Oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuus
 - Yksityis- ja perhe-elämän suoja
 - Sananvapaus
 - Tehokkaat oikeussuojakeinot
 - Kaksoisrangaistavuuden kieltö (*Ne bis in idem*)
- Lisätietoa Suomen saamista tuomioista löytyy [Suomen maaprofiilista](#) ja [EIT-koosteesta](#). Kaikki Suomen saamat ratkaisut löytyvät [HUDOC-tietokannasta](#).

Ihmisoikeustuomioistuimen tietokannat

- Kaikki ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut, analyysit, hallitukselle kommunikoidut tapaukset ja muu aineisto (sekä esimerkiksi muiden sopimusvalvontakomiteoiden suositukset) on löydettävissä [HUDOC-tietokannasta](#).
- [HUDOC-tietokannan esittely ja käyttöohjeet](#) EIT:n sivulla
- Lisätietoa maakohtaisesti tai artikloittain [lehdistösivustolta](#) esimerkiksi [factsheet-julkaisuista](#).
- Ihmisoikeustuomioistuin avasi vuonna 2022 [Knowledge Sharing Platform-alustan](#) täydentämään mm. ratkaisut sisältävää HUDOC-tietokantaa. Uudella ECHR-KS-alustalla oikeuskäytännön analyysiä ja muuta aineistoa käsitellään artikloittain tai läpileikkaavien teemojen kautta. Tämä auttaa tiedon hyödyntämistä.
- [Video ECHR-KS-alustan sisällöstä ja käyttämisestä](#) (noin 3 minuuttia)

Tuomioiden täytäntöönpano

- EIT:n jäsenvaltiota oikeudellisesti sitova tuomio on lopullinen 3 kk sen antamisen jälkeen.
- EIT voi määrätä rikkomuksen tehneen sopimusvaltion maksamaan valittajalle hyvitystä (vahingonkorvaus) ja oikeudenkäyntikuluja. Valtiolla on 3 kk tuomion lopulliseksi tulemisesta aikaa maksaa määrätyt korvaukset ja kulut.
- Valtio voidaan määrätä myös ryhtymään muihin toimiin, esim. lainsäädäntömuutoksiin.
- Lisätietoa Suomen saamien tuomioiden täytäntöönpanosta [Euroopan neuvoston täytäntöönpano-osaston verkkosivulta](#)

Tuomioiden täytäntöönpanon valvonta -1

- Valtio raportoi täytäntöönpanon edistymisestä säännöllisesti EN:n tuomioiden täytäntöönpanoa valvovalle osastolle. Osasto tukee jäsenmaita neuvomalla niitä täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa.
 - Video täytäntöönpanon valvontaprosessista (useilla kielillä, 4 minuuttia)
- Ministerikomitea valvoo täytäntöönpanoa neljä kertaa vuodessa järjestettävissä, yksinomaan tuomioiden täytäntöönpanoon keskittyvissä erityisistunnoissaan.
 - Jäsenvaltiot kuulevat toisiaan vaikeimmista tapauksista ja jakavat näkemyksiä kyseisen maan täytäntöönpanon, ihmisoikeuksien ja laajemminkin oikeusvaltiokehityksen osalta.
 - Käsittelyn tarkoituksena on poliittisin keinoin suostutella tarkastelussa oleva maa panemaan tuomio täytäntöön, niin korvausten tai muun hyvityksen kuin lainsäädäntötoimien osalta.
 - Keskustelu on valtioiden välistä ja luottamuksellista, vain päätökset tulevat julkisiksi.

Tuomioiden täytäntöönpanon valvonta -2

- Jos jäsenvaltio jättää tuomion täytäntöönpanon tekemättä kokonaan tai täytäntöönpano kestää hyvin pitkään, ministerikomitea voi lopulta ottaa käyttöön EIS:n 46 (4) artiklan [rikkomusmenettelyn](#) ja pyytää EIT:n suurta jaostoa käsittelemään täytäntöönpanon puutteita.
- Rikkomusmenettelyä on toistaiseksi käytetty vain kaksi kertaa (tapauksissa [Mammadov](#) ja [Kavala](#))
- EIT:n suuri jaosto voi todeta että jäsenvaltio on laiminlyönyt täytäntöönpanovelvoitettaan.
- Viimeisenä keinona ministerikomitea voi päättää jäsenvaltion erottamisesta Euroopan neuvostosta.

Euroopan sosiaalinen peruskirja

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Euroopan sosiaalinen peruskirja (1965, 1996)

- Peruskirja tuli Suomessa voimaan 1991, sen korvannut, [uudistettu vuoden 1996 peruskirja](#) voimaan 2002
- Tavoitteena on turvata ja edistää sosiaalisia oikeuksia ja taata ainakin niiden vähimmäistaso Euroopassa
- Osa peruskirjassa turvatuista oikeuksista on taattu myös muissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa
- Sosiaalisessa peruskirjassa korostetaan erityisesti haavoittuvuuden riskissä olevien ihmisten suojelua, kuten naiset, ikääntyneet, lapset, vammaiset henkilöt ja maahanmuuttajat.

Sosiaalisen peruskirjan sisältö

- Sosiaalinen peruskirja sisältää oikeuksia, jotka liittyvät
 - Työhön ja työoloihin
 - Asumiseen
 - Koulutukseen
 - Terveysteen ja terveyspalveluihin
 - Sosiaaliturvaan
- Peruskirjan soveltamisessa noudatetaan yleistä syrjinnän kieltoa:

”Tämän peruskirjan mukaiset oikeudet turvataan ilman rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, terveyteen, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää” (E-artikla)

Sosiaalisen peruskirjan takaamat oikeudet

1-3 artiklat: Oikeus työhön, oikeuden-mukaisiin työehtoihin ja turvallisiin ja terveellisiin työoloihin

4 artikla: Oikeus kohtuulliseen palkkaan

5-6 artiklat: Järjestäytymisoikeus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus

7-8 artiklat: Lasten ja nuorten sekä naisten oikeus suojeluun raskauden ja synnytyksen yhteydessä

9-10 artiklat: Oikeus ammatinvalinnan-ohjaukseen ja ammatilliseen koulutukseen

11 artikla: Oikeus terveyden suojeluun

12-14 artiklat: Oikeus sosiaaliturvaan, sosiaaliavustukseen ja lääkinnälliseen apuun sekä sosiaalipalveluihin

15 artikla: Vammaisten henkilöiden oikeus itsenäisyyteen, yhteiskuntaan sopeutumiseen ja yhteiskunnalliseen elämään osallistumiseen

16-17 artiklat: Perheen, lasten ja nuorten oikeus sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun

18-19 artiklat: Oikeus olla ansiotyössä toisen sopimuspuolen alueella ja siirtotyöntekijöiden ja heidän perheidensä oikeus suojeluun ja tukeen

20 artikla: Oikeus tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin ja tasa-arvoiseen kohteluun työhön ja ammattiin liittyvissä kysymyksissä ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää

Sosiaalisen peruskirjan takaamat oikeudet

21 artikla: Oikeus tiedonsaantiin ja yhteisiin neuvotteluihin

22 artikla: Oikeus osallistua työoloja ja työympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä niiden parantamiseen

23 artikla: Ikääntyneiden henkilöiden oikeus sosiaaliseen suojeluun

24 artikla: oikeus suojeluun työsuhteen päättämisen yhteydessä

25 artikla: Työntekijöiden oikeus saataviensa turvaamiseen työnantajan maksukyvyttömyystilanteissa

26 artikla: Oikeus ihmisarvoiseen kohteluun työssä

27 artikla: Perheellisten työntekijöiden oikeus tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin ja tasa-arvoiseen kohteluun

28 artikla: Työntekijöiden edustajien oikeus suojeluun yrityksessä ja heille annettavat toimintamahdollisuudet

29 artikla: Oikeus saada tietoa ja neuvotella joukkoirtisanomismenettelyissä

30 artikla: Oikeus suojeluun köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä vastaan

31 artikla: Oikeus asuntoon

Sosiaalinen peruskirja - à la carte –sopimus

- Sopimus on niin kutsuttu à la carte –sopimus: jäsenvaltioilla on mahdollisuus jättää ratifioimatta haluamansa osat sopimuksesta (kts. [sopimuksen A-artikla](#))
- Suomi on jättänyt hyväksymättä 10 kohtaa (kts. Alla kuvan vaaleat ruudut). Tämän syistä raportoidaan säännöllisesti (vuoden 1961 peruskirja, artikla 22).
- Lue lisää [Suomen hyväksymättä jättämistä kohdista ja niistä raportoinnista](#) ja tutki taulukkoa [kaikkien jäsenmaiden hyväksymättä jättämistä kohdista](#)

Grey = Accepted provisions

1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	3.1
3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	4.3	4.4	4.5	5	6.1	6.2	6.3
6.4	7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	7.6	7.7	7.8	7.9	7.10	8.1
8.2	8.3	8.4	8.5	9	10.1	10.2	10.3	10.4	10.5	11.1	11.2
11.3	12.1	12.2	12.3	12.4	13.1	13.2	13.3	13.4	14.1	14.2	15.1
15.2	15.3	16	17.1	17.2	18.1	18.2	18.3	18.4	19.1	19.2	19.3
19.4	19.5	19.6	19.7	19.8	19.9	19.10	19.11	19.12	20	21	22
23	24	25	26.1	26.2	27.1	27.2	27.3	28	29	30	31.1
31.2	31.3										

Sosiaalisen peruskirjan valvonta

- Sosiaalisen peruskirjan noudattamista valvoo [Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea](#) ja [EN:n ministerikomitea](#)
- Valvonta perustuu jäsenvaltioiden säännöllisiin, eri teemoja käsitteleviin raportteihin ([lue lisää määräaikaisraportoinnista komitean sivuilta](#))
- Raportointiprosessi perustuu vuoden 1961 peruskirjan artikloihin 21-29
- Komitean vuosittain antamissa, kaikkia jäsenmaita käsittelevissä raporteissa (johtopäätöksissä) arvioidaan, noudattaako jäsenvaltion lainsäädäntö ja viranomaiskäytäntö peruskirjan velvoitteita
- Johtopäätösten perusteella ministerikomitea antaa jäsenvaltioille suosituksia lainsäädännön ja viranomaiskäytäntöjen kehittämiseksi. Suositukset eivät ole oikeudellisesti sitovia, mutta valtio pyrkii noudattamaan niitä mahdollisuuksien mukaan

Järjestökantelut

- Työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt voivat tehdä [kanteluita](#) komitealle. Suomesta kaikki järjestöt, muiden maiden osalta vain tietyt nimetyt kattojärjestöt.
- Kanteluiden perusteella todetut [rikkomukset](#) ovat Suomessa koskeneet esimerkiksi:
 - Omaishoitajille kuuluvaa tukea ja tukitoimintoja
 - Palveluasumiseen ja palveluasumismaksuihin liittyviä ongelmia
 - Sosiaaliturvaetuuksien minimitason riittämättömyyttä (useita ratkaisuja)
 - Laitonta irtisanomista koskevan korvauksen riittämättömyyttä
 - Työmarkkinatuen riittämättömyyttä
 - Lapsen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajoittamista
- Järjestökanteluratkaisujen täytäntöönpanoa seurataan prosessissa, jossa valtiot kertovat ratkaisujen täytäntöönpanotoimista kuten uudesta lainsäädännöstä.
- Sosiaalisten oikeuksien komitean ratkaisut, suositukset jne. löytyy [HUDOC-ESC-alustalta](#).

Uudistettu valvontaprosessi 2023

- Ministerikomitea päätti syyskuussa 2022 sosiaalisen peruskirjan raportoinnin uudistamisesta
- Peruskirjan artikkelit jaetaan nykyisen neljän ryhmän sijaan kahteen ryhmään
- Raporteissa vastataan komitean esittämiin kysymyksiin
- Järjestökantelumenettelyn hyväksyneet valtiot raportoivat joka 4. vuosi → kaikista hyväksytyistä artikloista raportoidaan siis 8 vuoden sykleissä
 - Tarkastelussa huomioidaan mahdolliset artikloita koskevat järjestökantelut
 - Raporteissa käsitellään tapahtumia raportin jättöhetkeen saakka (ennen viiteajanjakso)
- ESOK voi lisäksi pyytää ad hoc –raportteja uusista tai kriittisistä kysymyksistä, joilla on laaja ulottuvuus
- Järjestökanteluiden seuranta lisätään niiden tapausten osalta, joissa ministerikomitea on antanut suosituksen
 - Sopimusvaltion tulee toimittaa raportti toteutetuista jatkotoimista 2 vuoden kuluttua suosituksen antamisesta. Tämän jälkeen ministerikomitea joko sulkee tapauksen tai uusii suosituksen

Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (ECRI)

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (ECRI)

- ECRI on itsenäisten asiantuntijoiden (46 kpl) komissio, joka valvoo rasismiin, muukalaisvihaan, antisemitismiin, suvaitsemattomuuteen ja syrjintään (rotu, kansallinen tai etninen alkuperä, ihonväri, kansalaisuus, uskonto, kieli) liittyviä ongelmia jäsenmaissa
- ECRI tekee vierailuja, raportteja ja suosituksia analysoiden kunkin jäsenvaltion tilannetta sekä antaa temaattisia yleiskommentteja.
- Valvonta tapahtuu kaikissa jäsenvaltioissa yhtenevin perustein viiden vuoden sykleissä
- Lisätietoja [ECRI:n verkkosivuilta](#) ja [HUDOC-ECRI-alustalta](#).

Muut ihmisoikeussopimukset ja valvontaelimet

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Alueellisia kieliä ja vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja (1992)

- Kieliperuskirja (European Charter on Regional or Minority Languages, ECRML) tuli Suomessa voimaan 1998 ja pyrkii
 - edistämään vähemmistökielten asemaa valtakielten joukossa
 - suojelemaan pieniä uhanalaisia kieliä, joita sopimusvaltioiden kansalaiset perinteisesti käyttävät valtioissaan
- Kieliperuskirja ei koske esim. maahanmuuttajien kieliä
- Kielet jaotellaan kolmeen luokkaan (Suomen osalta suluissa):
 - alueelliset ja vähemmistökielet (saamen kielet)
 - vähemmän puhutut viralliset kielet (ruotsin kieli)
 - Ei-alueelliset kielet (romanin kieli, venäjä, tataari, jiddiš sekä karjalan ja viron kielet)
 - **Suomi raportoi myös viittomakielten osalta (ei kuulu virallisesti soveltamisalaan)**
- Täytäntöönpanoa valvovat asiantuntijakomitea sekä EN:n ministerikomitea valtion määräaikaisraporttien perusteella

Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus (1995)

- Suomessa 1998 voimaan tulleessa [vähemmistöpuiteyleissopimuksessa](#) (Framework Convention on National Minorities, FCNM) määritellään miten valtioiden tulee
 - suojella kansallisia vähemmistöjään ja estää syrjintää
 - säilyttää ja edistää vähemmistön oikeuksia ja kulttuuria.
- Jäsenvaltio määrittää itse vähemmistöt joihin soveltaa sopimusta
 - Suomessa ruotsinkieliset, saamelaiset, romanit, juutalaiset, tataarit, karjalankieliset sekä venäjän- ja vironkieliset
- [Täytäntöönpanoa valvovat](#) EN:n ministerikomitea sekä neuvoa-antava komitea valtion määräaikaisraporttien perusteella
- Komitean päätelmät, kannanotot jne. asiakirjat löytyy [HUDOC-FCNM-alustalta](#).

Yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (2007)

- Vuonna 2012 Suomessa voimaan tullut Ns. [Lanzaroten sopimus](#) sisältää säädöksiä, joiden tavoitteena on
 - Kaikkien lapsiin kohdistuvien seksuaalisen hyväksikäytön muotojen kriminalisoiminen,
 - Sitoutuminen ennaltaehkäiseviin toimiin
 - Lapsiuhrien suojeleminen
 - Rikoksista epäiltyjen syyttäminen
- [Sopimuksen täytäntöönpanoa](#) valvoo ns. Lanzaroten komitea, jossa on jäsen jokaisesta sopimusvaltiosta. Komitea antaa myös yleiskommentteja ja edistää muilla tavoin tietoisuutta sopimuksesta.

Yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (2011)

- Vuonna 2015 Suomessa voimaan tulleen ns. [Istanbulin sopimuksen](#) tavoitteena on
 - Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen ja poistaminen
 - Väkivallan uhrien suojeleminen
 - Väkivallan tekijöiden saattaminen edesvastuuseen
 - kaikkien naisiin kohdistuvien syrjinnän muotojen poistamisen sekä naisten ja miesten välisen tosiasiallisen tasa-arvon edistäminen.
- Sopimuksessa huomioidaan, että perheväkivalta voi kohdistua myös miehiin ja lapsiin
- [Sopimuksen täytäntöönpanoa](#) valvoo EN:n asiantuntijaryhmä GREVIO
- GREVION huomiot ja kannanotot jne. löytyy [HUDOC-GREVIO-alustalta](#).

Kidutuksen, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi tehty eurooppalainen yleissopimus (1987)

- Suomessa vuonna 1991 voimaan tullut kidutuksen vastainen sopimus määrittelee kidutuksen tai muun kielletyn kohtelun EIS:n 3. artiklan kautta:
 - ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla
- Sopimuksen pääpaino on epäinhimillisen ja halventavan kohtelun estämisessä, mutta se kattaa myös fyysisen kidutuksen vastustamisen
- Sopimuksen täytäntöönpanoa valvoo EN:n kidutuksen vastainen komitea (CPT), jossa on jäsen jokaisesta jäsenvaltiosta

Kidutuksen vastainen komitea (CPT)

- Eurooppalainen kidutuksen vastainen komitea (CPT) [valvoo](#) vapautensa menettäneiden henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tarkoitus on estää kidutusta sekä epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua.
- Maavierailuilla CPT kuulee mm. ministeriöiden edustajia ja muita viranomaisia, eduskunnan oikeusasiamiestä sekä laitoksissa henkilökuntaa ja vapautensa menettäneitä (ilman henkilökunnan läsnäoloa).
- CPT:llä on oikeus liikkua vapaasti jäsenvaltioissa ja tarkastaa suljettuja laitoksia, esim. vankiloita, psykiatrisia sairaaloita, koulukoteja ja poliisiasemia
- CPT julkaisee [raportin ja suosituksia](#) maavierailujensa perusteella. Lisäksi komitea julkaisee [vuosiraportin](#).
- Komitean raportit, kannanotot ja suositukset löytyvät myös [HUDOC-CPT-alustalta](#).

Yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta (2005)

- Suomessa 2012 voimaan tulleen [ihmiskauppasopimuksen](#) tavoitteena on
 - Ehkäistä ja torjua ihmiskauppaa ja samalla taata sukupuolten tasa-arvo
 - Suojella ihmiskaupan uhrien ihmisoikeuksia
 - Varmistaa ihmiskaupparikosten tehokas tutkinta ja tekijöiden syyttäminen
 - Määritellä uhrien ja todistajien suojeleminen ja auttaminen sekä kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön edistäminen
- [Sopimuksen valvontaeliminä](#) toimivat ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmä GRETA sekä sopimusosapuolten komitea
- Komitean raportti, hallitusten vastaukset ja yleisraportit löytyvät [HUDOC-GRETA-alustalta](#).

Yleinen ihmisoikeustyö

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Ihmisoikeuksien kehittäminen

- EN puitteissa tehdään ihmisoikeuksien kehittämistyötä monin eri tavoin ja eri toimijoiden kautta.
- Temaattisten johtokomiteoiden sekä niiden alakomiteoiden ja eri työryhmien tehtävänä on tehdä asiantuntijatasolla hallitustenvälistä ihmisoikeustyötä ja vahvistaa ihmisoikeuksien suojelua jäsenvaltioissa
- Komiteoissa on jäsen jokaisesta jäsenvaltiosta, yleensä komitean työn teeman mukaisesta ministeriöstä.
- Komiteoiden toimintaa organisoii EN:n sihteeristö

Ihmisoikeuksien kehittäminen

- Keskeinen rooli kehittämistyössä on 1976 perustetulla [EN:n ihmisoikeuksien johtokomitealla \(CDDH\)](#).
- CDDH:n jäseniä ovat valtion asiamiehet, eli virkamiehet, jotka edustavat hallitustaan viran puolesta Ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyissä.
- CDDH:n työkenttänä on mm.
 - Euroopan ihmisoikeusjärjestelmän jalkauttaminen jäsenvaltioihin, ml. EIT:n päätösten nopea täytäntöönpano kansallisesti
 - Euroopan unionin liittyminen ihmisoikeussopimukseen, mikä edistäisi ihmisoikeussuojelun johdonmukaisuutta Euroopassa
 - Standardien kehittäminen esim. ympäristön, ilmaston, keinoälyn ja muiden uusien teemojen ihmisoikeuslottuvuuksista

Yhteistyö

- Hallitustenväliset asiantuntijaryhmät ja johtokomiteat työskentelevät yhdessä kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden (NHRI) ja kansalaisjärjestöjen (NGO) verkostojen ([ENNHRI](#), [CINGO](#)) kanssa.
- Työn tuloksina syntyy kannanottoja ja toimintaohjelmia ja järjestetään tilaisuuksia ja koulutusta ihmisoikeusteemoista
- Yhteistyötä tehdään sekä temaattisissa että rakenteellisissa kysymyksissä.
- Sopimusneuvotteluja käydään mm. bioetiikan ja keinoälyn ihmisoikeuslottuvuuksista

Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu

- Valtuutetun tehtävä perustettu vuonna 1999 Suomen aloitteesta
- EN:n parlamentaarinen yleiskokous (PACE) nimittää ihmisoikeusvaltuutetun kuudeksi vuodeksi kerrallaan
- Pääasialliset tehtävät:
 - Tarkastelee ihmisoikeuksien toteutumista ja avustaa jäsenvaltioita EN:n ihmisoikeusstandardien toimeenpanossa
 - Edistää ihmisoikeuskoulutusta ja -tietoisuutta EN:n jäsenvaltioissa ja tarjoaa neuvoja ja tietoa ihmisoikeuksien suojelusta
 - Tunnistaa mahdollisia puutteita ihmisoikeuksien osalta laeissa ja oikeuskäytännössä
 - Avustaa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja muiden ihmisoikeusrakenteiden toimintaa

EN ja kansalliset ihmisoikeusinstituutiot

- EN näkee kansalliset ihmisoikeusinstituutiot tärkeänä linkkinä hallitusten ja kansalaisyhteiskunnan välillä ja tukee vahvasti niiden työtä
- **Ministerikomitean suositus [CM/Rec\(2021\)/1](#) kansallisista ihmisoikeusinstituutioista :**
 - Jäsenvaltioita kehoitetaan perustamaan kansallinen ihmisoikeusinstituutio, joka toimii ns. [Pariisin periaatteiden](#) mukaisesti
 - Toiminnan pitää perustua lakiin, joka takaa instituution toiminnallisen riippumattomuuden, varmistaa sille mahdollisimman laajan toimivallan sekä riittävät resurssit tehtävien hoitamiseksi
 - Valtioiden tulee edistää ihmisoikeusinstituutioiden toimintaa varmistamalla avoimuus ja pääsy tärkeisiin tietoihin
 - Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkosto [ENNHRI](#) useimmiten edustaa kansallisia instituutioita EN:n työssä.

OIKEUSVALTIO

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Oikeusvaltioperiaate

- Oikeusvaltioperiaatteen ja sen eri osa-alueiden edistäminen ja suojeleminen on yksi kolmesta EN:n perustehtävästä. Sitä ilman ihmisoikeudet ja demokratia eivät voi toteutua
- Oikeusvaltioperiaate tarkoittaa mm. sitä, että julkinen valta toimii lainsäädännön puitteissa, kunnioittaa demokratiaa ja perus- ja ihmisoikeuksia sekä on riippumattomien ja puolueettomien tuomioistuinten valvonnassa.
 - Esimerkiksi lakien valmistelu, säätäminen ja täytäntöönpano on oikeudenmukaista, tapahtuu avoimesti ja on osallistavaa ja tehokasta.
- Oikeusvaltioperiaate edellyttää, että korruptiota ja vallan väärinkäytöksiä estetään ja ihmiset voivat luottaa viranomaistoimintaan.
- Oikeusvaltioon kuuluu oikeuksien rinnalla myös yksilöiden velvollisuudet toisiaan sekä yhteiskuntaa kohtaan.

Oikeusvaltioperiaate

- Oikeusvaltioperiaate on valtiosääntöoikeuden lähtökohta ja keskeinen osa Euroopan ihmisoikeussopimusta.
- Oikeusvaltioperiaatteen osa-alueita ovat:
 - Lainmukaisuus, sisältäen avoimen, vastuullisen ja demokraattisen lainsäädäntöprosessin
 - Oikeusvarmuus
 - Mielivaltaisuuden kieltäminen
 - Oikeussuojan saatavuuden varmistaminen itsenäisissä ja riippumattomissa tuomioistuimissa, ml. hallintoasian saattaminen yleiseen tuomioistuimeen
 - Ihmisoikeuksien kunnioittaminen
 - Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys lain edessä
- Oikeusvaltion eri osa-alueiden toteutumisen tasoa voi tarkastella EN:n Venetsian toimikunnan laatiman tarkastuslistan ([Rule of Law Checklist](#)) avulla

Oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen valvonta

- Ihmisoikeussopimuksen artiklat 6 (oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin), 7 (ei rangaistusta ilman lakia) ja 13 (oikeus tehokkaaseen oikeussuojakeinoon) ovat keskeisiä oikeusvaltioperiaatteen toteutumiselle
- Tärkein oikeusvaltioperiaatteen valvoja on [Euroopan ihmisoikeustuomioistuin](#), joka säännöllisesti käsittelee oikeusvaltion eri osa-alueiden toteutumisen ongelmia. Tällaisia ovat esim. oikeudenkäynnin prosesseihin tai tuomioistuinlaitoksen ja tuomareiden riippumattomuuteen liittyvät valitukset.
- Myös [EN:n parlamentaarinen valtuuskunta PACE](#) tarkastelee eri jäsenvaltioiden oikeusvaltiokysymyksiä mm. päätöslauselmiensa kautta

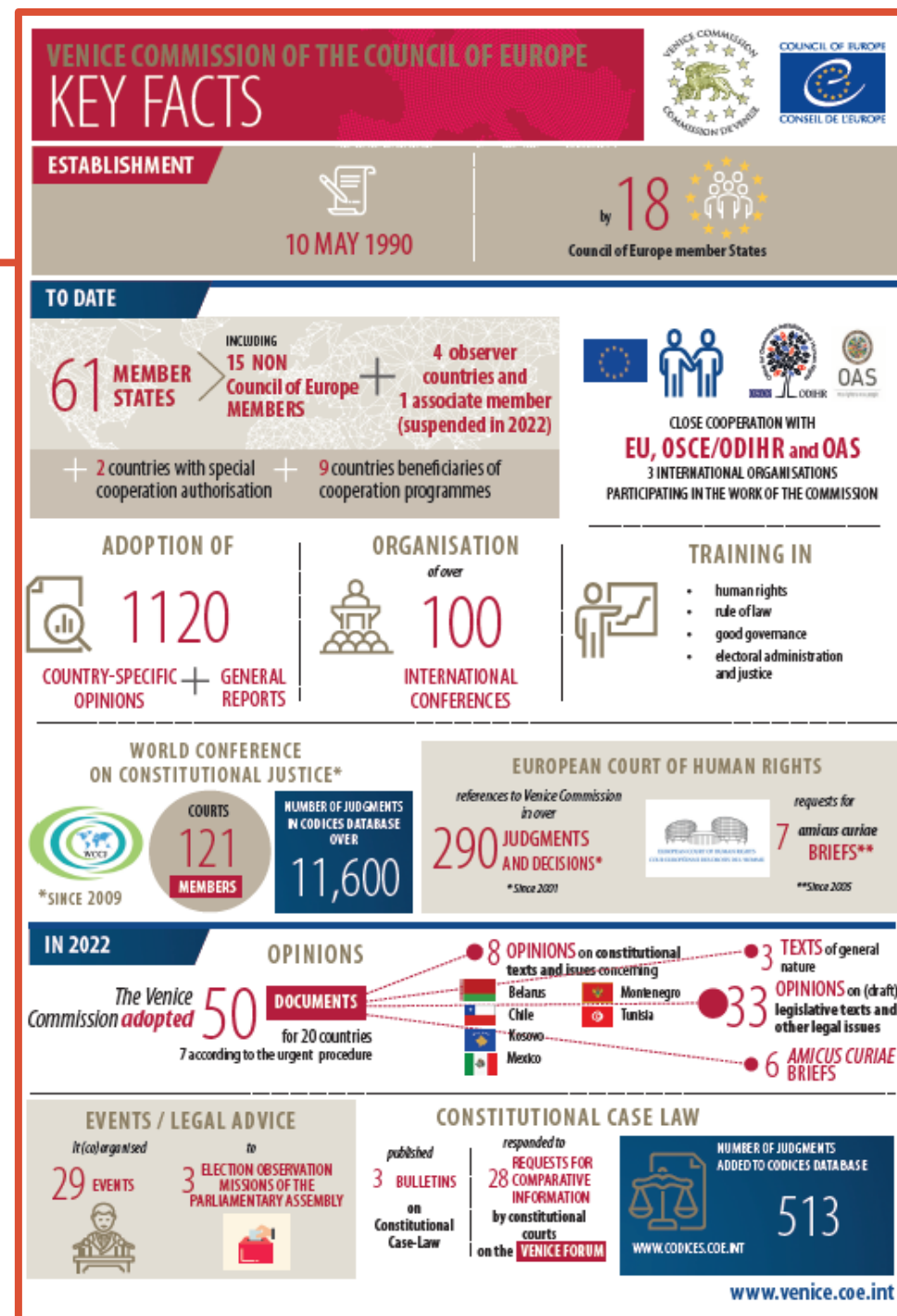
Oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen valvonta

- Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja parlamentaarisen yleiskokouksen ohella oikeusvaltioperiaatteen eri osa-alueiden toteutumista valvovat mm. [Venetsian toimikunta](#) ja korruptionvastainen toimielin ([GRECO](#))
- Euroopan unionin toiminta oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi ja siihen liittyvä EU:n [oikeusvaltiomekanismi](#) perustuvat Venetsian toimikunnan oikeusvaltiomääritelmään
- Oikeusvaltiomekanismin kautta EU seuraa oikeusvaltion tilaa jäsenmaissaan vuosittaisten oikeusvaltiokertomusten muodossa

Venetsian toimikunta

- Demokratiaa oikeusteitse –toimikunta, eli Venetsian toimikunta on riippumaton neuvoa-antava EN:n toimielin, jolla on 59 jäsentä, ml. USA
- Toimikunnan päätehtävä on oikeusvaltioperiaatteen edistäminen antamalla suosituksia tai lausuntoja valtioiden lainsäädäntöluonnoksista ministerikomitean, parlamentaarisen yleiskokouksen, pääsihteerin, valtion, kansainvälisen järjestön tai muun toimielimen pyynnöstä
- Toimikunta pystyy reagoimaan nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Toimikunta voi tehdä omaa tutkimusta ja antaa ohjeita, mm. koskien hyvää hallintoa ja kansanäänestyksien ja vaalien järjestämistä

Korruptionvastainen toimielin GRECO

- GRECO perustettiin vuonna 1999 kehittämään jäsenvaltioiden kykyä torjua korruptiota. Korruption torjunta on olennainen osa oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja ihmisoikeuksien toteutumista
- GRECO valvoo seurantakierroksillaan
 - korruption torjuntaa koskevien yleissopimusten toteutumista jäsenvaltioissa
 - korruptiontorjuntaa koskevien 20 periaatteen noudattamista
- GRECO laati temaattisia maaraportteja ja antaa suosituksia jäsenmaille
- Suositusten täytäntöönpanoa valvotaan arviointiraporteilla
- GRECO voi antaa julkisen lausunnon, jos jäsenvaltion toiminta on puutteellista

DEMOKRATIA

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Demokratia

- Ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen suojeleminen edellyttää demokratian toteutumista
- Hallituksen ja eduskunnan oikeus tehdä päätöksiä ja säätää lakeja perustuu kansalaisilta saatuun mandaattiin
- Demokratia edellyttää, että jokaisella on yhdenvertainen oikeus osallistua päätöksentekoon
 - vapaat, oikeudenmukaiset ja toistuvat vaalit
 - vapaa ja riippumaton media
- EN panostaa demokratian toimivuuden varmistamiseen, osallisuuden ja demokraattisen osaamisen vahvistamiseen sekä avoimuuden, yhdenvertaisuuden ja sananvapauden edistämiseen

EN:n demokratiatoimijat

- EN:n puitteissa demokratiatoimijoita ovat parlamentaarinen yleiskokous ([PACE](#)) sekä kunta- ja aluehallintokongressi ([CLRAE](#)).
- Yleiskokouksen jäsenet ovat jäsenmaiden kansanedustajia, jotka on valittu maansa valtuuskuntaan. Suomesta jäseniä on viisi, lisäksi on viisi varajäsentä.
- Kongressin jäsenet edustavat kunta- ja aluehallinnon toimijoita. Suomesta jäseniä on viisi, lisäksi on viisi varajäsentä

Parlamentaarisen yleiskokouksen monitorointikomitea

- Parlamentaarinen yleiskokouksen (PACE) [monitorointikomitea](#) on Suomen aloitteesta vuonna 1997 perustettu yleiskokouksen valiokunta, joka valvoo jäsenvelvoitteiden ja sopimukseen perustuvien sitoumusten noudattamista jäsenvaltioissa
- Monitoroinnissa on monta tasoa. Laajan monitoroinnin kohteena on tällä hetkellä (2023) 10 maata:
 - Albania, Armenia, Azerbaidžan, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Moldova, Puola, Serbia, Turkki, Ukraina.
- Monitorointi toteutetaan maavierailuilla ja maaraporteilla, joiden suositukset hyväksytään yleiskokouksen istunnoissa
- Suositusten laiminlyönti voi johtaa toimenpiteisiin, mm. äänioikeuden pidättämiseen tai järjestöstä erottamiseen

Vaalitarkkailu

- Yksi demokratian takeista on vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit
- Demokraattisten vaalien toimittamisesta ei ole tarkkaa määritelmää. Venetsian toimikunta ja ETYJ ovat laatineet vapaita vaaleja koskevia [ohjeistuksia ja standardeja](#).
- EN:n parlamentaarinen yleiskokous [tarkkailee vaaleja](#) monitoroinnin kohteena olevissa maissa
- Vaalitarkkailun tavoitteena on varmistaa, että vaalitoimituksessa ja –kampanjoissa noudatetaan yleisiä vaaliperiaatteita, jotta kansalaisten luottamus demokraattiseen järjestelmään säilyy

EN:n täydentävä yhteismenettely

- Mikäli EN:n jäsenvaltio räikeästi ja pitkittyneesti jättää jäsenvelvoitteensa ja –sitoumuksensa noudattamatta (esim. jäsenmaksunsa maksamatta), voi ministerikomitea, yleiskokous tai pääsihteeri esittää täydentävän yhteismenettelyn käyttöönottamista
- Menettely täydentää olemassa olevia sääntöjä ja mekanismeja ja sen tavoitteena on saada jäsenvaltio noudattamaan velvoitteitaan
- EN:n vahvin olemassa oleva sanktiomuoto on järjestöstä erottaminen
 - Vuonna 2022 Venäjä erotettiin järjestöstä Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyssodan vuoksi

Hyödyllisiä linkkejä

- Eduskunnan tietopaketti Euroopan neuvostosta
<https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kv-jarjestot/euroopanneuvosto/Sivut/default.aspx>
- Euroopan neuvosto www.coe.int
- Parlamentaarinen yleiskokous www.assembly.coe.int
- EN:n sopimukset <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list>
- EIT www.echr.coe.int
- HUDOC-tietokanta (kaikki komiteat) www.hudoc.echr.coe.int
- EIS-case law-alusta (ECHR Knowledge Sharing platform, ECHR-KS) <https://ks.echr.coe.int/en/web/echr-ks/>
- Sosiaalisten oikeuksien komitea www.coe.int/en/web/european-social-charter/european-committee-of-social-rights
- ECRI <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance>
- CPT www.coe.int/en/web/cpt
- Venetsian toimikunta www.venice.coe.int

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

info@ihmisoikeuskeskus.fi

www.ihmisoikeuskeskus.fi

www.facebook.com/Ihmisoikeuskeskus

Twitter: @FIN_NHRI

Instagram: @ihmisoikeuskeskus